
Kyrkomötet
Ekumenikutskottets betänkande 2009:1

Mission som begrepp och uppgift i kyrkoordningen

Sammanfattning

I betänkandet behandlas motion 2009:12 av Dag Sandahl som föreslår att Kyrkomötet beslutar att uppdra till Kyrkostyrelsen att utreda hur frågorna om mission i Sverige ska hanteras i sak och organisatoriskt samt motion 2009:22 av Johan Åkesson och Bo Lennart Anbäcken som föreslår att Kyrkomötet beslutar att uppdra till Kyrkostyrelsen att göra en teologisk och pedagogisk bearbetning av missionsbegreppet i kyrkoordningen

Utskottet menar att ett rikt arbete pågår kring reflektionen om begreppet mission som en aspekt på församlingens grundläggande uppgift och dess omsättning i praktisk verklighet. Då all verksamhet i Svenska kyrkan i sig rymmer de fyra aspekterna av församlingens grundläggande uppgift menar utskottet att det inte är rimligt att Svenska kyrkan på olika nivåer strukturerar sin organisation efter dessa aspekter. Utskottet understryker att allt liv och all verksamhet i en församling rymmer det som begreppet mission uttrycker.

Utskottet föreslår därför att motionerna 2009:12 och 2009:22 avslås.

Innehåll

Sammanfattning.....	1
Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut	3
Motionernas förslag.....	3
Motion 2009:12 av Dag Sandahl, Mission som uppgift i kyrkoordningen.....	3
Motion 2009:22 av Johan Åkesson och Bo Lennart Anbäcken, Missionsbegreppet i kyrkoordningen.....	3
Bakgrund.....	3
Begreppet mission i kyrkoordningen.....	3
Församlingsinstruktion.....	4
Missionens plats i nationell nivåns kansliorganisation	4
Religionssociologiska analyser	4
Fortsatt reflektion kring begreppet mission	5
Tidigare behandling i Kyrkomötet.....	6
Utskottets överväganden.....	7

1. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2009:12.
2. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2009:22.

Motionernas förslag

Motion 2009:12 av Dag Sandahl, Mission som uppgift i kyrkoordningen

Kyrkomötet beslutar uppdra till Kyrkostyrelsen att utreda hur frågorna om mission i Sverige ska hanteras i sak och organisatoriskt.

Motion 2009:22 av Johan Åkesson och Bo Lennart Anbäcken, Missionsbegreppet i kyrkoordningen

Kyrkomötet beslutar att uppdra till Kyrkostyrelsen att göra en teologisk och pedagogisk bearbetning av missionsbegreppet i kyrkoordningen.

Bakgrund

Begreppet mission i kyrkoordningen

I lag (1998:1591) om Svenska kyrkan (4 § andra stycket) uttrycks att församlingens grundläggande uppgift är att fira gudstjänst, bedriva undervisning samt utöva diakoni och mission. Kyrkoordningens beskrivning (2 kap. 1 §) av församlingens grundläggande uppgift överensstämmer med det som anges i nämnda lag. Begreppet mission har till viss del ersatt begreppet evangelisation som fanns i kyrkolagen från 1991. Den statliga utredningen SOU 1997:41 *Rättslig reglering* anslöt sig till PM från den s.k. teologiska expertgruppen (inomkyrklig grupp) som bl.a. uttalade:

”Evangelisation” är som begrepp mer inskränkt än ”mission” och har dessutom en tydligare inriktning på särskilda aktiviteter, t.ex. i form av evangelisationskampanjer. Mission (av lat. *mittere* ”skicka”, ”sända”) är ett teologiskt mer laddat begrepp som avser hela kyrkan och därmed också varje församlings sändning i världen. Kyrkans missionsuppdrag är en fortsättning av det uppdrag som Jesus gav sina lärjungar när han gav dem fullmakt och sände ut dem att predika ”Guds rike” (Mt 28:16-20).

Mission har tidigare i många fall varit beteckningen på kyrkans verksamhet som riktar sig till den icke-kristna delen av mänskligheten i andra delar av världen, främst i syd. I våra dagar handlar det som på detta sätt betecknats som mission till övervägande delen om samarbete mellan kyrkor och i det sammanhanget har ömsesidigheten i uppdraget en central betydelse. I den södra delen av världen växer kyrkorna medan kyrkorna i nord minskar i medlemsantal. Gravitationspunkten i den världsvida kyrkan förskjuts alltmer mot syd. Uppdelningen mellan mission riktad till mer avlägsna, ”främmande” och icke-kristna länder och evangelisation riktad till människor i det egna, kristnade landet har helt mist sitt berättigande, också mot bakgrund av att vårt svenska samhälle idag är mångreligiöst och pluralistiskt.

Varken praktiskt eller teoretiskt går det att dra några skarpa gränser mellan uppgiften att fira gudstjänst, bedriva undervisning och utöva diakoni och mission. Det är frågan om olika aspekter på församlingens liv och uppdrag. Det går inte att dra någon skarp gräns mellan nationella och internationella uppgifter eftersom Kristi kyrka, där Svenska kyrkan är en del, är världsvid. Att utöva mission är

kyrkans och därmed församlingens uppdrag såväl inom det egna territoriella området som i ett vidare sammanhang. I detta innefattas också det som med en mer begränsad term kallats evangelisation.

Församlingsinstruktion

Församlingsinstruktionen är en nyare företeelse som tillkom i samband med kyrkoordningen år 2000. Kyrkoordningen 57 kap. behandlar frågor om tillsyn och församlingsinstruktionen som stadgas i 5–7 § kan beskrivas som det främsta redskapet för domkapitlen att utöva denna tillsyn över församlingarna tillsammans med tillsynen över vigningstjänsterna. I beskrivningen av församlingsinstruktionens syfte finns en dynamik mellan pastoralt program till stöd för församlingens egen reflektion och utveckling och tillsynsfunktionen. En församlingsinstruktion skall bl.a. innehålla ett pastoralt program för församlingens grundläggande uppgift att fira gudstjänst, bedriva undervisning samt utöva diakoni och mission och utfärdas av domkapitlet efter godkännande av församlingens kyrkoherde och kyrkoråd var för sig.

Undersökningar som gjorts och de erfarenheter som finns på stiftsplanet visar att just begreppet mission som ett perspektiv på församlingens grundläggande uppgift stundom har varit svårt för församlingarna att beskriva. Mot bakgrund av dessa erfarenheter har Svenska kyrkan på nationell nivå och stiftet tagit fram olika typer av material till stöd för fortsatt och fördjupad reflektion kring begreppet mission (se nedan).

Missionens plats i nationell nivåns kansliorganisation

De fyra perspektiven på församlingens grundläggande uppgift är inte grunden för Svenska kyrkans kansliorganisation på nationell nivå. De olika avdelningarna och sekretariaten som står till generalsekreterarens förfogande arbetar på olika sätt integrerat och sakfrågeorienterat med de fyra perspektiven på församlingens grundläggande uppgift i sitt uppdrag att stödja stiftet och företräda Svenska kyrkan. Detta kan också generellt sägas om stiftens och församlingarnas arbetsorganisation. Detta kan ses mot bakgrund av att kyrkoordningen beskriver församlingens grundläggande uppgift som just en uppgift som får olika facetter beroende på vilket perspektiv man väljer att beskriva uppgiften från.

Religionssociologiska analyser

Uppslutningen kring mycket av Svenska kyrkans verksamhet har minskat under en lång följd av år. I Svenska kyrkans statistikdatabas kan man bl.a. utläsa att Svenska kyrkans kyrkotillhörighetstal har minskat med mer än 600 000 personer sedan år 2000. Detta är i första hand en effekt av stora utträdestal, men utvecklingen påverkas även av att det inte döps lika många personer som det avlider kyrkotillhöriga. Dopfrekvensen har med något undantag minskat för varje år sedan mitten av 1990-talet. Samma tendens gäller konfirmandverksamheten. Här började minskningen redan vid mitten av 1980-talet.

Även gudstjänstlivet påverkas av ovan beskrivna förändringar. Såväl huvudgudstjänster som andra gudstjänster har under flera års tid tappat besökare, dock undantaget de kyrkliga handlingarna som inte visar samma vikande tendens i deltagarfrekvensen. År 2008 gjordes det ca 1,5 miljoner färre besök vid huvudgudstjänster än vad som var fallet år 2000. För andra typer av gudstjänster gäller det en minskning om drygt 1 miljon besök. Det rör sig alltså om en nedgång på 22 respektive 12 procent på mindre än tio år.

Ärkebiskopen inbjöd åren 2004 och 2005 medarbetare från stiftet till *Samtalsdagar om mission* med syfte att bidra till reflektionen om missionsbegreppet.

Svenska kyrkan på nationell nivå inbjöd sommaren 2008 till en konferens på temat *Mission – Identitet eller aktivitet* med syftet att belysa dynamiken i begreppet mission lokalt och globalt. Konferensen kan ses som en uppföljning av samtalsdagarna 2004 och 2005

Svenska kyrkan gav 2006 tillsammans med Svenska kyrkans församlingsförbund ut *Både här och där. Ett samtalsmaterial om församlingens uppdrag*, till stöd för församlingens fortsatta reflektion kring dimensionen mission i församlingens grundläggande uppgift. Materialet vill leda till möten, samtal och processer kring församlingens uppdrag i vår tid och i vår värld. I förordet skriver Församlingsförbundets förbundsdirektör och Svenska kyrkans generalsekreterare:

Vi är övertygade om att vår kyrka behöver föra ett ständigt samtal om missionsbegreppet som äger relevans för församlingens lokala missionsuppdrag som för Svenska kyrkans internationella arbete. Kyrkans gränsöverskridande uppgift både här och där är ett angeläget samtalsämne för varje församling.

Samtalsdokumentet *Både här och där* har tagits väl emot av stift och församlingar och fungerar som ett viktigt underlag för församlingarnas fortsatta samtal om begreppet mission. Dokumentet problematiserar bl.a. den fokusering vid Jesu missionsbefallning i Mt 28:16-20 i tolkningen av kyrkans uppdrag i mission och pekar på andra bibeltexter som kan betraktas som missionsbefallningar.

Arbetet med den s.k. verksamhetsutvecklingen, som under 2008 ledde fram till ett integrerat internationellt arbete under namnet *Hela Världen* med syftet att det internationella arbetet skall vara en självklar del i varje församlings reflektion och liv, är också en process som bjuder in församlingarna till samtal om missionsbegreppet. Som ett led i den processen startades under 2009 utgivningen av en serie reflektionshäften med namnet *Mission*. Dessa ges ut av Svenska kyrkan på nationell nivå i samverkan med Västerås stift. Under hösten 2009 utges nummer tre i serien på temat *Mission – att våga växla spår* som beskriver hur fem församlingar ser på sitt uppdrag att vara i mission. Kommande häften kommer bl.a. att behandla ungdomars tankar kring mission och en kortfattad missionshistoria.

Som ett viktigt stöd till församlingarnas pågående reflektion kring begreppet mission får också Lutherska världsförbundets (LVF) dokument *Mission i kontext* betraktas. Detta dokument beskriver den lutherska kyrkogemenskapens syn på mission med utgångspunkt i perspektiven förvandling, försoning och upprättelse. Dokumentet antogs av LVF styrelse (Council) 2004. Då Svenska kyrkan är medlem i LVF får detta dokument betraktas som både samtalspart och riktningsgivare för fortsatt reflektion kring begreppet mission i Svenska kyrkan.

Svenska kyrkan gav år 2000 ut skriften *Mission – ett spel med många röster* (*Tro & Tanke*, Svenska kyrkans forskningsråd 2000:1) och 2001 utkom i skriftserien *Mitt i församlingen, Samtal pågår – stör gärna* (Rapport från en konferens med samma namn), som innehåller olika artiklar om begreppet mission. Båda dessa skrifter kan ses som viktiga bidrag till den pågående reflektionen kring vad det är att vara kyrka i mission.

I nära samverkan med Växjö stift utkom år 2005 boken *Uppdrag Mission, berättelsen om en inte alltför självupptagen kyrka* skriven av Ann Aldén. Detta är ett exempel på reflektionsmaterial för stift och församlingar.

Missionskonferensen i Edinburgh 1910 är en viktig utgångspunkt för den globala ekumeniska rörelsen. Inför det stundande 100-årsjubileet pågår en global studieprocess kring nio olika missiologiska teman. Resultatet av dessa processer

kan bli ett viktigt material för Svenska kyrkans fortsatta reflektion kring begreppet mission och studieprocessen stöds ekonomiskt av Svenska kyrkan på nationell nivå. Samordningen av bearbetningen på svensk grund av de nio studieprocesserna sker genom Svenska Missionsrådet (SMR) som får betraktas som en viktig missionsekumenisk plattform för Svenska kyrkan. År 2010 inbjuder SMR och Sveriges Kristna Råd (SKR) till samordnade årsmöten för att lyfta den ekumeniska rörelsens missionsreflektion. Ett annat exempel på ekumenisk samverkan kring missionsreflektion som Svenska kyrkan deltar i och stöder ekonomiskt är Konferensen för Europeiska kyrkors (KEK) missionsprojekt. SKR erbjuder inom ramen för *Nätverket Mission i Sverige* en missionsekumenisk plattform till gagn för Svenska kyrkans reflektion kring begreppet mission. Svenska kyrkan följer också aktivt arbetet i KV's Kommission för världsmision och evangelisation (CWME) i kontakt med den representation som den svenska ekumeniska rörelsen har genom SMR.

I samarbete med bl.a Uppsala Universitet och Stiftelsen Fjellstedtska skolan har Svenska kyrkan på nationell nivå under en följd av år anordnat en högskolekurs om 7,5 högskolepoäng kring begreppet mission. Under 2009 och 2010 erbjuds kursen *Mission – sätt att vara kyrka i världen – en distanskurs om kyrkans uppdrag i ett globalt perspektiv*. Under tidigare år har kurserna tydligt fokuserat kring dynamiken mellan församlingens uppdrag i mission lokalt och globalt.

Tidigare behandling i Kyrkomötet

I samband med att Kyrkomötet 1999 beslutade om kyrkoordningen behandlades i Första kyrkolagsutskottets betänkande (1KL 1999:1) avsnitt 9.1 motionen 1999:22. Motionen menade att bestämmelsen om församlingens grundläggande uppgift var otydlig och i motionen föreslogs att Centralstyrelsen skulle söka definiera begreppet mission och ge församlingarna behövlig vägledning i utarbetande av missionsprogram.

Församlingsutskottet yttrade sig över motionen (FU 1999:1y) och menade att det finns behov av kontinuerlig reflektion kring begreppet mission och att detta skulle kunna tillgodoses inom ramen för stiftens och kyrkokansliets projekt rörande församlingsinstruktionernas innehåll och form. Andra kyrkolagsutskottet gjorde bedömningen att motionens önskan genom detta var tillgodosedd.

Vid Kyrkomötet 2005 behandlades i Organisationsutskottets betänkande Ou 2005:4 motion 2005:3 som föreslog att Kyrkomötet skulle uppdra till Kyrkostyrelsen att efter hörande av andra organ inom Svenska kyrkan bereda en omformulering av 2 kap. 1 § i kyrkoordningen för att tydliggöra att kyrkans och församlingens grundläggande väsen är mission. Motion 2005:72 föreslog att Kyrkomötet skulle uppdra åt Kyrkostyrelsen att utarbeta ett förslag om vad mission betyder inom Svenska kyrkans verksamhet både nationellt och internationellt att föreläggas Kyrkomötet för beslut och införande i kyrkoordningen. Ekumenikutskottet yttrade med anledning av dessa motioner (Eu 2005:1y):

Begreppet mission är ett rikt begrepp som tolkas på en rad olika, ibland komplementära, ibland motsatta, sätt. Utskottet anser därför att det finns behov av en fördjupad reflektion över missionsbegreppets innebörd och hur det kan tolkas idag.

Utskottet konstaterade också att många församlingar haft svårigheter att beskriva sin uppgift utifrån begreppet mission och menade att församlingarna behöver verktyg för att komma vidare i sin reflektion över vad Guds mission innebär. Utskottet yttrade vidare att församlingarna behöver arbetsro i formandet av församlingsinstruktionerna och att det därför inte är fruktbart att i nuläget

förändra språket i bestämningen av församlingens grundläggande uppgift. Läronämnden yttrade (Ln 2005:8y) att det finns goda skäl att reflektera vidare kring de fyra dimensionerna som i kyrkoordningen beskriver församlingens grundläggande uppgift. Organisationsutskottet föreslog på denna grund att motionerna skulle avslås. Detta blev också Kyrkomötets beslut.

Under överläggningen i Kyrkomötet ställdes ett särskilt förslag av Anders Wejryd att Kyrkomötet, med anledning av motionerna 2005:3, 2005:12 och 2005:72, skulle uppdra åt Kyrkostyrelsen att verka för fördjupad reflektion över församlingens grundläggande uppgift. Kyrkomötet beslutade att avslå detta särskilda förslag. Under överläggningen ställde Curt Forsbring ett särskilt förslag att Kyrkomötet skulle besluta att en gemensam reflektion över församlingens grundläggande uppgift skulle tas upp som tema för ett kommande kyrkomöte. Kyrkomötet beslutade bifalla detta särskilda förslag. I Kyrkostyrelsens skrivelse (KsSkr 2006:3) till Kyrkomötet med redogörelse för Kyrkostyrelsens behandling av Kyrkomötets ärenden meddelas att uppdraget enligt beslutet ovan (KmSkr 2005:7 med O 2005:4) tagits in i kyrkomötespresidiets och kansliets planering för kyrkomötena efter 2006.

Kyrkomötet 2007 behandlade motion 2007:61 som föreslog att Kyrkomötet skulle uppdra åt Kyrkostyrelsen att definiera begreppet mission enligt följande formulering i mål och rambudget 2007: Förkunna evangelium om Jesus Kristus i ord och handling.

Läronämnden yttrade sig över denna motion (Ln 2007:5y) och hänvisade till sitt yttrande 2001:12y där man citerade KsSkr 2001:12: "Svenska kyrkans mission är att i solidaritet med utsatta människor dela evangelium om Jesus Kristus, söka kyrkans enhet och vara ett tecken för Guds rike i världen." och menade att denna formulering sammanfattade decenniernas samtal och eftertanke inom Svenska kyrkan och i kristenheten som helhet men att denna formulering i likhet med andra är tentativ och inbjuder till fortsatt reflektion och tankeutbyte. Läronämnden fortsatte "Ansvar för att hitta vägar till en fördjupad förståelse och personlig delaktighet i uppdraget åvilar oss alla".

Ekumenikutskottet yttrade i sitt betänkande över motionen (Eu 2007:7) att de fyra olika begreppen som beskriver församlingens grundläggande uppgift kan vart och ett uppfattas som en aspekt av denna uppgift och att begreppet att utöva mission hjälper församlingen att få perspektiv på hela sitt arbete genom att vissa delar av uppdraget kommer i förgrunden samtidigt som relief och tydlighet ges åt uppdraget i dess helhet. Utskottet menade att varje strikt definition av de fyra begreppen skulle riskera att begränsa synfältet och att det därför inte är rimligt att fastställa en enda giltig definition av begreppet att utöva mission. Utskottet menade vidare att då församlingen är den primära enheten i Svenska kyrkan är det inte rimligt att Kyrkomötet fastslår en enda definition av begreppet mission och att detta skulle hämma det viktiga samtal som pågår i församlingarna kring församlingens grundläggande uppgift. Utskottet föreslog att motionen skulle avslås vilket också blev Kyrkomötets beslut.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motionerna 2009:12 och 2009:22.

Mission som en aspekt på församlingens grundläggande uppgift har varit föremål för mycket tankearbete sedan kyrkoordningen beslutades 1999. Detta har inte minst varit tydligt i församlingarnas pågående arbete med församlingsinstruktionerna. Det har också varit en viktig fråga under ett antal Kyrkomöten. Bearbet-

ning av missionsbegreppet pågår på många olika sätt i Svenska kyrkan och det är viktigt att detta fortsätter.

Utskottet vill understryka att allt liv och all verksamhet i en församling rymmer det som begreppet mission uttrycker. Varje församling utövar mission. Svenska kyrkan är på ett mångfacetterat sätt i mission och tar som kyrka del i Guds mission i världen.

Utskottet noterar att den möda som i Svenska kyrkan läggs ner på reflektion kring begreppet mission måste omsättas i det som kyrkoordningen beskriver med orden *att utöva mission*. Det finns en dynamik mellan att reflektera över mission och att utöva mission. Här har nationell nivå i sitt stödjande uppdrag gentemot stiftet, liksom stiftet i sitt främjande uppdrag gentemot församlingarna, en viktig uppgift.

Utskottet menar vidare att det inte är rimligt att Svenska kyrkan på någon nivå, inte heller den nationella, skall organisera sitt arbete så att olika avdelningar eller enheter formeras i enlighet med de fyra aspekterna på församlingens grundläggande uppgift. Då all verksamhet som Svenska kyrkan bedriver i sig rymmer alla de fyra aspekterna måste ett mer uppgiftsorienterat sätt att organisera Svenska kyrkans arbete vara lämpligt. Detta är också fallet idag. Mission är inte en verksamhetsgren i sig utan ett uppdrag som måste genomsyra allt det som kyrkan gör.

Som ovan redovisats pågår ett rikhaltigt arbete med mission både vad gäller reflektion kring begreppet och dess omsättning i praktisk verklighet. Med hänvisning till detta och mot bakgrund av tidigare behandling i Kyrkomötet föreslår utskottet att motionerna avslås.

Uppsala den 25 september 2009

På Ekumenikutskottets vägnar

Gerd Gullberg-Johnsson, ordförande

Peter Lindvall, sekreterare

Beslutande: Gerd Gullberg-Johnson, ordförande, Bengt-Åke Gustafsson, Inger Svensson, Lars Stjernkvist, Agneta Brendt, Solveig Thorkilsson, Anna Lena Wik-Thorsell, Margareta Nisser-Larsson, Inga Alm, Erik A Egervärn, Birgitta Wrede, Angela Boëthius, Lennart Sacrédeus, Margareta Nybelius och Anki Erdmann.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Erik Jonsson, Sune Frisk, Lena Schachinger, Olof Marcusson, Karin Ugglå, Christina Andersson, Astor Karlsson, Lars-Gunnar Frisk, Johan Sobelius, Margareta Ullhammar, Britta Olinder och Fredrik Sidenvall.

Biskoparna Carl Axel Aurelius och Erik Aurelius har deltagit i utskottets överläggningar.